

AFYONKARAHİSAR İLİ GİRİŞİMCİLİK PERFORMANSININ COĞRAFİ BİLGİ SİSTEMLERİ İLE ANALİZİ

*Yrd. Doç. Dr. Mustafa KURT**
*Yrd. Doç. Dr. Veysel AĞCA***
*Yrd. Doç. Dr. Saffet ERDOĞAN****

ÖZET

Yenilik düşüncesini yeni bir ürüne, hizmete ya da işe dönüştürme süreci olarak tanımlanan girişimcilik, ekonomik gelişme ve büyüme için çok önemli bir dinamik unsur olarak değerlendirilmektedir. Girişimcilik konusu birçok ekonomik parametreyle ilişkilendirilmiş ve bir çevrenin girişimcilik performansı ekonomik kararlar açısından önemli bir girdi olarak kabul edilmiştir. Bu çalışmada öncelikle girişimci ve girişimcilik kavramları açıklanmış; girişimciliği etkileyen faktörler ve girişimciliğin ekonomik kalkınmadaki önemi vurgulanmıştır. Daha sonra Afyonkarahisar il merkezinde ve ilçelerinde var olan şirket sayıları temel alınarak coğrafi bilgi sistemleri yardımıyla ilin girişimcilik performansı oluşturulmuştur.

ABSTRACT

As the transformation process of innovative ideas into the new products, services or new business, entrepreneurship is a significant dynamics element for economic development and growth. The subject of entrepreneurship has been connected with several economic parameters so that entrepreneurial performance of an environment has been viewed as a very important input of the economic decisions there. In this study, first the concepts of entrepreneur and entrepreneurship were defined; and factors effecting entrepreneurship and importance of entrepreneurship for economic development have been emphasized. Later, entrepreneurial performance of

* Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F., İşletme Bölümü
** Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F., İşletme Bölümü
*** Afyon Kocatepe Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi

Afyonkarahisar province has been put on the map by the assistance of geographical information systems on basis of companies in Afyonkarahisar and its districts.

GİRİŞ

Girişimciler kapitalizmin başladığı dönemden itibaren etkin olmasına rağmen, girişimcilik konusu 1980'li yıllardan sonra popülerlik kazanmış ve birçok ülke girişimci ekonomi oluşturmak için devlet programları hazırlayarak altyapılarını güçlendirmeye ve girişimci sayılarını artırmaya çalışmışlardır. Bu noktada, girişimci ekonomiyi en başarılı şekilde uygulayan ülke olarak kabul edilen ABD'nin diğer ülkeler için istenen bir model oluşturduğu ileri sürülmektedir¹. Girişimciliğin 1980'lerden sonra böylesine popüler olmasının başlıca sebepleri arasında, istihdam yaratma, yeni işletmelerin kurulması, yeniliklerin çoğalması, ekonominin büyümesi ve toplumun refah seviyesinin yükselmesine yaptığı pozitif katkılar dolayısıyla². Girişimcilik, bu nedenlerden dolayı ekonomik büyüme ve gelişme sürecinde çok önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

Pek çok araştırmacı tarafından girişimcilik, teknolojik bilgiyi yeni ürün ve hizmetlere dönüştüren bir mekanizma olarak kabul edilmektedir. Bununla ilgili olarak ünlü ekonomist Schumpeter (1934) "ürünlerde ve süreçlerdeki girişimcilik güdümlü bu tarz yeniliklerin bir toplumda değişim sürecini hareket ettiren önemli bir motor" olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca, girişimciliğin yeni işletmeler kurulmasına ve yeni istihdam yaratılmasına olumlu katkılarıyla ilgili

¹ TÜSİAD, 2002, *Türkiye'de Girişimcilik*, İstanbul, s.40

² AUDRETSCH, D.B., 2003, *Entrepreneurship: A Survey of The Literature*, Entreprise Directorate-General European Commission, Entreprise Papaers, No.14. BIRCH, D.L., 1979, *The Job Creation Process*, US Department of Commerce: Washington DC. COULTER, M., 2003, *Entrepreneurship in Action*, Second Edition, Prentice Hall, New Jersey. DRUCKER, P. F., 1984, *Our Entrepreneurial Economy*, Harvard Business Review, 62 (2), s.59-64. GREEN PAPER, 2003, *Entrepreneurship in Europe*, Commission of The European Communities. MORİS, M.H., VE LEWIS, P.S., 1991, *Entrepreneurship As A Significant Factor in Societal Quality of Life*, Journal of Business Research, 13 (1), s. 21-36. TÜSİAD, 2002, *Türkiye'de Girişimcilik*, İstanbul.

olarak da pek çok görüş ileri sürülmüştür. Öte yandan, Morris ve Sexton (1996)'ın da ifade ettiği gibi, bugün pek çok sektörün karşı karşıya kaldığı çalkantılı çevresel koşullarda, özellikle büyük firmaların hayatta kalma ve gelişme-büyüme becerilerinde, girişimcilik tutum ve davranışları kilit faktörler konumundadır³.

Ülkelerin gelişmesi ve kalkınması açısından önemli olan bir konu da bölgesel ekonomik farklılıklardır. Ülkemizde ve gelişmekte olan ülkelerin çoğunda bölgesel ekonomik farklılıkların ortadan kaldırılmasına yönelik hükümet politikaları mevcuttur. Bu anlamda kalkınmada öncelikli yöreler belirlenmekte ve bölgelere göre teşvik sistemleri uygulanmaktadır. Bölgesel ekonomik farklılığın giderilmesinde en önemli unsurlardan biri de o bölgenin sahip olduğu girişimci sayısıdır. Girişimciler bölgesel ekonomiye ivme kazandırmakta ve ölçek ekonomisi oluşturarak birçok yeni iş kolunun ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Bu çalışmada öncelikle girişimci ve girişimcilik kavramları; girişimciliği etkileyen faktörler, girişimciliğin ekonomik kalkınma bakımından önemi ve Türkiye'de girişimcilik konuları ele alınmaktadır. Daha sonra ekonomik gelişme ile girişimcilik performansı arasındaki ilişki ortaya çıkarılmaktadır. Ülkemizde gelişmekte olan iller arasında yer alan Afyonkarahisar yeterli ekonomik gelişmeyi başaramamış bir il durumundadır. Özellikle doğal kaynakların üretime dönüştürülmesi bakımından Afyonkarahisar'ın birçok fırsata sahip olduğu gözlemlenebilir. Bilindiği üzere doğal kaynakların üretime yönlendirilmesi açısından girişimciliğin önemi oldukça büyüktür. Bu çalışma Afyonkarahisar ilinin girişimcilik haritasının belirlenmesi ve analizi, ekonomik sorunlar ve ekonomi yönetiminin uygulanabilecek politikalar hakkında önemli ipuçları verecektir.

³AĞCA V., 2005, İç Girişimcilik Yapısı ve Firma Performansına Etkileri: Denizli Tekstil Sektöründeki Firmalarda Bir Araştırma, Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, s.5.

I. GİRİŞİMCİLİK KAVRAMI

Günümüzde girişimcilik kavramı, girişimci birey perspektifinden ele alınarak araştırılmaktadır. Girişimcilikle ilgili yapılan tanımlamalarda bu durumu görmek mümkündür. Girişimcilik tanımlarının hemen hepsinde akademisyenler tarafından üzerinde mutabakat sağlanan konu; girişimcilerin sahip olduğu davranış biçimleridir. Üzerinde görüş birliğine varılan davranışın kapsam alanında, (1) inisiyatif alma, (2) kaynakları ve koşulları kullanılabilir değerlere dönüştüren sosyal ve ekonomik alanlarda düzenleme yapma, (3) risk ve başarısızlığı kabul etme yer almaktadır.⁴

Girişimcilik; ünlü ekonomist Schumpeter (1934) bakış açısıyla, yeni bir organizasyon kurarak veya faaliyet halindeki bir organizasyon içerisinde risk alarak pazar fırsatlarını avantaja çevirmek için yenilik düşüncesinin yeni bir ürüne, hizmete veya işe dönüştürülme süreci olarak tanımlanmaktadır. Girişimci ise bu süreçte fırsatları gözetleyen, yenilik düşüncesini, risk alarak organizasyonel gerçeklere dönüştüren kişi olarak değerlendirilmektedir.⁵ Diğer taraftan, girişimcilik; yaşanılan çevre içerisinde ortaya çıkan fırsatları sezme, o sezgilerden yola çıkarak projeler oluşturma, projeleri yaşama taşıma ve zenginlik üreterek insan yaşamını kolaylaştırma becerisine sahip olmaktır.⁶ Bu bakış açılarına göre girişimcilik, ekonomik faaliyetlerin temelini oluşturmaktadır.

Girişimci kavramının farklı disiplinler tarafından da tanımlandığını görülmektedir. Bir ekonomist için girişimci, kaynakları, işgücünü, materyalleri ve diğer kaynakları bir araya getirerek önceki değerlerinden daha büyük bir değer yaratan, aynı zamanda da değişimi, yenilikçiliği ve yeni bir düzen anlayışını ortaya koyan bir birey olarak tanımlanabilir. Bir psikolog için girişimci, bir şeyler elde etme veya bir şeylere ulaşma, deneyimler edinme, başarıya veya başkalarının muhtemel otoritesinden kaçma veya otoriteye sahip olma ihtiyacı ve arzusu olan ve bu tür güdülerle harekete geçen bir

⁴ HISRICH, R. D. ve PETERS, M. P., 2002, *Entrepreneurship*, Fifth Edition, McGraw-Hill/Irwin, New York, s. 10.

⁵ AĞCA, V., a.g.e., s. 1-5.

⁶ AKTOPRAK, D., Girişimcilik nedir? Türkiye'nin Girişimcilik Performansı [http://www.vicebusiness.com/makale4.php-\(03.08.2004\)](http://www.vicebusiness.com/makale4.php-(03.08.2004))

birey olarak tanımlanmaktadır. Bir iş adamı için ise bir girişimci, bir tehdit unsuru, sıkı bir rakip anlamına gelebileceği gibi bir müşteri, bir işbirlikçi veya diğerlerinin refahı ve mutluluğu için çalışan bir birey olarak tanımlanmaktadır.⁷

Ülkemizde TÜSİAD girişimciyi, “bilinenleri en iyi yapan ve hünelerine aklını da katan, olağan ve olağan dışı koşullarda işgücü ve sermaye kaynaklarını verimli bir biçimde kullanacak önlemleri düşünen, analiz eden, planlayan, yürürlüğe koyan, uygulayan ve sonuçlarını denetleyebilen kişi” olarak tanımlamaktadır. Bu tanımda da girişimciliğin sadece maddi faktörler yoluyla değil bilişsel yeteneklerden yola çıkarak ortaya çıktığı ve geliştiği söylenebilir. Girişimci birey bilişsel özelliklere sahiptir ve yeni bilgi ve uygulamalara açıktır.⁸ Girişimci, risk alarak yenilik veya geliştirme yapan kişidir. Başka bir ifadeyle, girişimci fırsatları gözetleyen ve onları bulduğunda her türlü riski alarak gerçekleştirmeye çalışan kişidir. Dolayısıyla girişimciler fikir üretir, yenilik yaparlar. Girişimci dendiği zaman; arayan, yenilik yapan, fikir üreten, farklı düşünen ve cesaretle yeni işler yapmak isteyen bireyler akla gelir.⁹ Girişimciyi karakterize eden kabul görmüş nitelikler olarak şunlar ifade edilmektedir: kontrol odağı (denetim alanı), başarı gereksinimi, bağımsızlık, risk alabilme, özgüven, yenilik yapabilme, yaratıcı düşünebilme, sebatkarlık, esneklik ve iş deneyim ve becerilere sahip olma¹⁰

Girişimde bulunma bir süreç olarak ele alınabilir ve yeni bir işletme kurmak için fırsatlar bulma, değerlendirme ve geliştirmeyi içerir.¹¹ Daha geniş bir bakış açısıyla bu süreci beş temel aşamada ele almak da mümkün görülmektedir. Bu aşamalar: (1) fırsatları

⁷ HIRICH, R. D. ve PETERS, M. P., a.g.e., s.10.

⁸ JOHNSON D., 2001, *What Is Innovation and Entrepreneurship? Lessons For Larger Organizations*, Industrial and Commercial Training, Vol: 33 No:4, s.136

⁹ KOÇEL, T., 1988, *Girişimcilik Ama Hangisi?*, Executive Excellence, Yıl: 1, (10), s.17.

¹⁰ ARSLANTAŞ, C.C., 2001, *Girişimcilikte Yaratıcılık ve Yenilik*, İ.Ü. İşletme Fak. İşlt. İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi, Yıl 12 (38), s. 17.

¹¹ CEYLAN A. ve DEMİRCAN, N., 2001, *Girişimciliği Etkileyen Faktörler ile Girişimci Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bir Araştırma*, 9. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitapçığı, İstanbul, s. 831

belirlenme (keşfedilmesi) ve değerlendirme, (2) bir iş fikri ya da planı geliştirme, (3) gerekli kaynakların sağlama, (4) geliştirilen iş fikrinin veya girişimin uygulanması ve yönetilmesi, (5) iş fikrinin veya girişimin sonuçlarının alınması aşamaları olarak ortaya konmuştur.¹² Girişimcilik sürecinde, girişimciler risk alma, fırsatları kovalama, hayata geçirme ve yenilik yapma faaliyetlerinde yoğunlaşmaktadırlar. Bu yüzdendir ki hem bir işletme kurma süreci, hem de yenilikler yapma süreci girişimcilik kapsamındadır. Dolayısıyla yenilik yapmakla birlikte işletme ya da şirket kuruluşları bir girişimcilik göstergesi olarak kabul edilebileceği düşünülmektedir. Ancak bu süreçte girişimciyi bazı riskler beklemektedir. Bunlar ekonomik risk, sosyal ilişkilerdeki risk, kariyer riski, psikolojik ve sağlık riski. Girişimci bu risklerle karşı karşıya olduğu gibi gerekli üretim faktörlerini de bir araya getirerek bir yenilik yapma peşindedir. Girişimcilik tanımında yenilik vardır ve bu yenilik mevcut kaynakların yeni bir birleşimini ifade eder, bir diğer deyişle: yeni bir malın ya da servisin üretimi, yeni bir üretim metodunun geliştirilmesi, yeni bir pazarın oluşturulması, yeni bir hammadde kaynağının bulunması ve endüstrinin yeniden yapılandırılması yeniliktir.

Girişimcilik, finansal, fiziksel ve sosyal risklere katlanılarak parasal ödüller, kişisel tatmin ve bağımsızlık elde edilerek yeni bir değer yaratma sürecidir. Bu tanımda da yer aldığı üzere, hangi alanda olursa olsun girişimci olmanın dört temel yönünü vurgulamaktadır: Birincisi, girişimcilik yaratıcılık sürecini içinde barındırır. Yeni bir değer yaratma, girişimcinin kendisi ve toplum için bir değer ifade etmelidir. İkincisi, girişimcilik gerekli zamanın ve çabanın ayrılmasını gerektirir. Gerekli riskleri üstlenmek, girişimciliğin üçüncü yönüdür. Sonuncusu ise, girişimci olmanın ödülleriyle ilgilidir. Bunlar bağımsızlık, kişisel tatmin ve parasal ödüller gibi girişimciler için önemli olan ödüllerdir¹³.

¹² AĞCA, V., a.g.e., s. 159.

¹³ ATİK S., 2002, *Kültürün Girişimciliğe Etkileri*,
http://www.kho.edu.tr/yayinlar/bilimdergisi/bilimder/doc/2002-3/4_bilder.doc

II. GİRİŞİMCİLİĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Girişimciliği etkileyen faktörleri, girişimciye bağlı faktörler ve çevresel faktörler olarak ikiye ayırmak mümkündür. Girişimciye bağlı faktörler, girişimci adayının eksikliklerin olduğu yerlerdeki potansiyel iş fikirleri algılaması, bunu projeye dönüştürerek yatırıma yönlendirecek beceriye sahip olması, riskleri alarak girişimde bulunabilmesidir. Çevresel faktörler ise, engellerin az olması, kaynakların var olması ve var olan kaynaklara erişimin kolay olması olarak sıralamak mümkündür. Diğer taraftan girişimciliği etkileyen faktörleri, (1)genel ülke alt yapısı ve (2)girişimcilik alt yapısı şeklinde de sınıflandırılmaktadır. Genel ülke alt yapısı, ekonomik ve teknolojik alt yapı olmak üzere iki başlık altında ele alınmaktadır. İstikrarlı bir ekonomik çevre ve gelişkin bir rekabet ortamı girişimciliği desteklemektedir. Diğer taraftan uygun teknolojik altyapının girişimciliğe yol açan yeniliklerin ortaya çıkarılmasına ve girişimciliğin gelişme potansiyeline katkı yapmasına büyük etkisi vardır. Ülke altyapısı genel olarak girişimcinin bulunduğu ortama ya da çevreye dair bilgileri içerirken girişimcilik altyapısını oluşturan faktörler bizzat girişimciyi ve girişimi direkt olarak etkileyecek olan faktörlerdir. Girişimcilik altyapısını beş ana kategoride incelemek mümkündür: insan kaynakları; finans; yasal düzenlemeler; sosyal, kültürel, politik altyapı; girişimci teşvikleri ve destek mekanizmalar.¹⁴

III. GİRİŞİMCİLİĞİN EKONOMİK KALKINMADA ÖNEMİ

Girişimcilik, geri kalmış ekonomilerde yapılanmanın, geliştirmekte olan ekonomilerde kalkınmanın, gelişmiş ekonomilerde ise dinamizmin, yeni zenginlik ve refah yaratmanın yapı taşıdır. Çünkü yeni işletmeler kurarak, sosyal iyileşmeler yaparak ve yeni işler yaratarak gayri safi milli hasılaya katkıda bulunmak, ekonomik değer yaratmanın sürükleyici gücüdür. Bu anlamda ekonomik değer yaratılmasının kaynağı da girişimsel işletmelerdir.¹⁵

¹⁴ TÜSİAD, a.g.e., s.49.

¹⁵ NAKTİYOK, A., 2004, *İç Girişimcilik*, Beta Yayınları, İstanbul, s. 11.

Girişimcilik, işsizlik sorununa önemli bir çözüm olanağı sunduğu gibi ayrıca ekonomik büyümenin önemli bir bileşenidir. Girişimci, ekonomik kaynakların düşük üretkenlik alanlarından yüksek alanlara aktarılma sürecinde baş aktördür, çünkü üretim kaynaklarını yeni bir tarzda birleştirerek kullanılmayan üretim faktörlerinin kullanılmasını sağlar. Ayrıca kullanılmakta olan üretim araçlarının ve mevcut girdilerinin değişik şekillerde kullanımı ile üretimi artırır. Bu yönüyle girişimci toplumsal fayda yaratan ekonomik bir aktördür.

Girişimci yeni düşüncelerin yaratılması, yayılması ve uygulamasını hızlandırır, ayrıca yeni endüstrilerin doğmasına yol açar, teknolojileri kullanan sektörlerde verimliliği artırır ve hızla büyüyen sektörler yarattığı için ekonomik büyümeyi hızlandırır. Dolayısıyla girişimci ekonomik faaliyetlerin düzenlenmesinde, istihdam yaratılmasında ve üretim faaliyetlerinde anahtar faktördür.

Özellikle ülkemizde bölgeler arası gelişmişlik farklılığı önemli bir sorun olarak karşımızdadır. Büyük şehirlerde ve özellikle Türkiye'nin batısında kümelenmiş olan sanayi toplulukları refahın tüm topluma yayılmasında yeterli işlevi görmemektedir. Türkiye'nin doğu kısmında kalan ve gelişmemiş illerdeki en önemli sorun işsizlik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Küresel rekabetin yoğun olarak yaşandığı günümüz ekonomik ortamlarında sadece gelişmekte olan ülkeler değil gelişmiş birçok ülke bile ekonomik sorunlarla yoğun bir şekilde uğraşmaktadır. Bu sorunların başında da istihdam sorunu gelmektedir. Özellikle son yıllarda Avrupa Birliği'nde yaşanan işsizlik sorunlarını araştıran araştırmacılar ABD'de yaratılan yeni işlerde girişimciliğin çok büyük bir katkısı olduğunu görmüşlerdir. Araştırma bulguları son yıllarda ABD'deki istihdam artışının yaklaşık %85'inin yeni girişimler sonucu ortaya çıktığını göstermektedir.¹⁶ Günümüzde yeni işlerin çoğu, büyük işletmelerden çok, yeni kurulan küçük ve orta ölçekteki işletmeler tarafından yaratıldığı ve bu trendin giderek güçlendiği ileri sürülmektedir. Girişimcilik faaliyetlerinde büyük artış gösteren

¹⁶ MORRIS, M. H. ve SEXTON, D. L., 1996, *The Concept of Entrepreneurial Intensity: Implications for Company Performance*, Journal of Business Research, 36 (1), s. 5.

lkeler, işsizlik oranlarında büyük düşüşler sağlama eğilimindedirler.¹⁷ Türkiye’de istihdamın büyük bir kısmının KOBİ’ler tarafından karşılındığı düşünülürse girişimciliğin önemi hem istihdam hem de üretim açısından karşımıza çıkmaktadır. Girişimciliğin ekonomik gelişmede önemli bir faktör olduğu birçok araştırmada vurgulanan bir husustur.

Girişimcilik, işletmeciliğin ve toplumun yapısında bir değişimi başlatır ve geliştirir. Bu değişim büyümeyi ve üretimi artırmaktadır. Bu değişim ve gelişmeyi kolaylaştıran anahtar yenilikçiliktir. Yenilikçilik; hem pazar için yeni mal ve hizmetlerin geliştirilmesini sağlamakta, hem de kurulacak yeni işletmelere yatırım ilgisini tetiklemektedir. Yeni girişimler yeni işletmeler kurarak ekonomiye ivme kazandırmaktadırlar. Girişimciliğin artması yeni kurulan şirketlerin artmasıyla paralel olarak gelişmektedir. Örneğin ABD’de 20’nci yüzyılın başında yılda 200 bin adet olan yeni kurulan şirket sayısı 1970’lerin ortasında 600 bin, 1996 yılında ise 3,5 milyona çıkmıştır. Bu nedenle girişimcilik ölçümü yeni kurulan işletmelerin sayısına yoğunlaşmaktadır. Özellikle yeni teknolojilere dayalı girişimcilik sadece yeni işletmeler değil, daha da önemlisi tamamen yeni sektörlerin oluşmasına da yol açmaktadır. Bu yeni oluşan sektörlerden ilk akla gelen bazıları şunlardır: Kişisel bilgisayarlar, biyoteknoloji, kablosuz TV, cep telefonu, Internet ve Internet ortamında ticaret. Bu sektörlerde kurulan yeni firmalar hızla büyümekte ve ekonominin vazgeçilmez yeni aktörleri haline gelmektedirler. 1960’larda Fortune 500 firmalarının %35’nin yerine yenilerinin gelmesi yaklaşık 20 yıl alırken bu süre 1980 sonlarında 5 yıla 1990’lı yıllarda ise 3-4 yıla düşmüştür.¹⁸

Girişimcilik değer yaratmaktır. Değer ise işlerin yeni yollarla ve daha iyi bir şekilde yapılmasıyla ancak yaratılabilir. Yenilik, yeni kaynaklar, yeni müşteriler, yeni pazarlar bulmak veya var olan kaynak, müşteri ve pazarların yeni bileşimin oluşturmaaktır. Bu nedenle girişimciler açısından yenilik, hem yeni ve farklı değer ortaya çıkaran ürün ve pazarlama anlayışına sahip olarak fırsat yaratmak,

¹⁷ GREEN PAPER, 2003, Entrepreneurship in Europe, Commission of The European Communities.

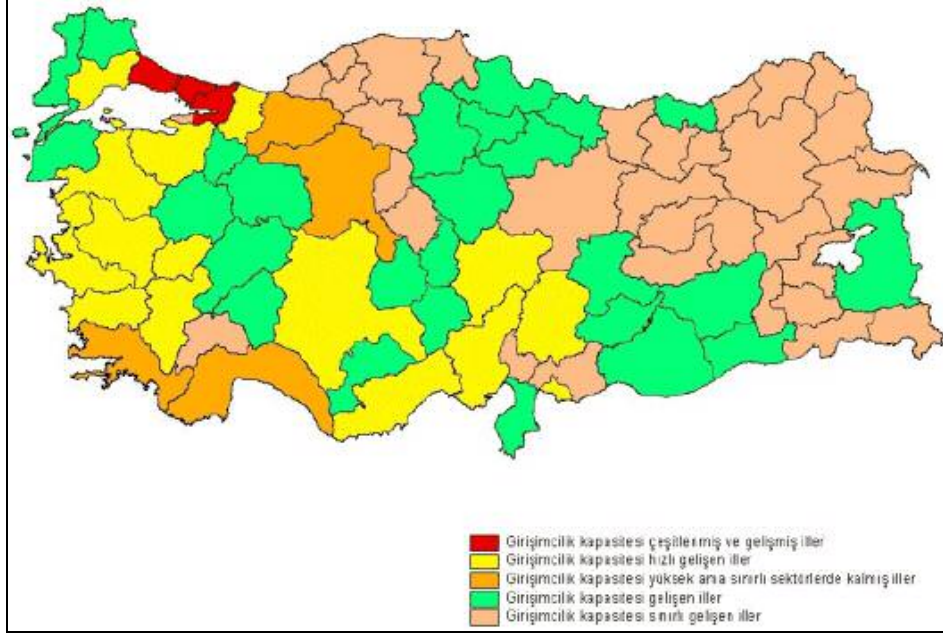
¹⁸ TÜSİAD, a.g.e., s. 41-43.

hem de daha iyi ve farklı ürünler üreterek bu fırsatları değerlendirmek anlamına gelmektedir.¹⁹ Ayrıca yenilik, girişimcinin fırsatları pazarlanabilir fikirlere dönüştürdüğü süreç olarak da ele alınmaktadır. Bu bakımdan girişimciler fırsatları kovalayarak getirdikleri yeniliklerle ekonomik kaynakların düşük üretkenlik alanlarından yüksek üretkenlik alanlarına aktarılan sürecinin baş aktörleridir. Böylece yenilikler sayesinde en azından üretkenlik artışları sağlanmış olacaktır.

IV. TÜRKİYE'DE GİRİŞİMCİLİK

Türkiye girişimcilik verilerine bakıldığında ülkemizin yeterli gelişimi sağlamadığı gözlemlenmektedir. Uluslar arası girişimcilik endeksinde kullanılan 100 yetişkin içinde şirket kuran insanların sayısına bakıldığında Türkiye yirmi dokuz ülkenin gerisinde kalmış durumdadır. Türkiye'de her 100 yetişkin içinde şirket kuran sayısı 4,6 olmasına karşın bu sayı ABD'de 11,7, Güney Kore'de 15, Meksika'da 18,7 dir. Türkiye'nin yeterli kamu kaynaklarına sahip olmaması ve son yıllarda yaşanan ekonomik krizler de girişimcilere verilen kredi miktarını etkilemekte ve Türkiye'nin girişimci potansiyelinin ortaya çıkması mümkün olmamaktadır.

¹⁹ NAKTİYOK, A., a.g.e., s.171.

Şekil 1. Girişimcilik Haritası

Kaynak: Tüsiad Basın Bülteni “*Türkiyede Girişimcilik Özet Bulgular*”, 27-02-2003, www.tusiad.org.tr

Yukarıdaki haritada da görüldüğü gibi Türkiye’de çok az il girişimcilik kapasitesi yönünden olumlu bir durumdadır. İllerin büyük bir bölümü girişimcilik kapasitesi gelişen ve sınırlı gelişen iller grubundadır.

V. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

A) ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı Afyonkarahisar iline ait girişimcilik performansını makro düzeyde incelemek ve bu yolla “girişimcilik ve girişimcilik performansı”na odaklanacak çalışmalara, ekonomik aktörlere ve bu alanda politika yapıcılara bir altyapı sunmaktır. Bu amaçla coğrafi bilgi sistemlerden yararlanılmış ve Afyonkarahisar iline ait girişimcilik performansı girişimci sayısına bağlı olarak ortaya konulmuştur.

B) ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Araştırmada girişimcilik bileşenlerinden yola çıkılarak, şirketler ekonomik anlamda girişimciliği temsil eden birimler olarak dikkate alınmıştır. Daha etkin sonuçlara ulaşmak adına şahıs işletmeleri analizin dışında tutulmuş; sermaye şirketleri (anonim, limited, kolektif ve komandit şirketler) analiz kapsamına alınmıştır. Bu anlamda Afyonkarahisar ili sınırları içerisinde bulunan toplam 2.790 adet şirket analiz evreni olarak alınmıştır. Ayrıca girişimci yoğunluğunun hesaplanmasında kent nüfusları ve şirket sayıları ilişkilendirilerek girişimci yoğunluğu hesaplanmasında kullanılmıştır.

C) ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bilgi sistemleri günümüzde yönetim, planlama ve karar vermede rasyonel bir yaklaşım sağlanması ve uygulamaların hızlı, doğru ve verimli olarak yapılması için birçok işletme, kurum ve örgütçe bir araç olarak kullanılmaktadır. Bilişim teknolojisindeki gelişmelerin getirdiği en önemli yeniliklerden biri, daha önceden birbirinden farklı ortamlarda bağımsız olarak depolanıp kullanılan verilerin, çeşitli bilgi sistemleri ile dinamik olarak bir arada kullanılabilir hale gelmiş olmasıdır. Böylece veritabanlarında sözel ve grafik olarak saklanan ve kullanılan veriler, artık bir arada dinamik olarak kullanılabilir hale gelmiştir. Bu gelişmeler çerçevesinde Coğrafi Bilgi Sistemleri sadece haritacılık, planlama gibi grafik verilerle yoğun olarak uğraşan bilimlere değil, coğrafya ile dolaylı ilişkisi olan tüm toplum birimlerinde de kullanılabilir hale gelmiştir. Coğrafi Bilgi Sistemleri günümüzde yönetim, planlama ve karar vermede rasyonel bir araç olarak kullanılmakta ve hızlı, doğru ve verimli uygulamaların gerçekleşmesi için birçok kurumca karar verme süreçlerinde tercih edilmektedir. Bu sistemin en büyük avantajı harita ile ilişkilendirilen büyük veri yığınlarının etkin bir şekilde görüntülenmesi, sorgulanması ve bunun neticesinde sağlıklı analizlere imkan sunmasıdır.

Afyonkarahisar ili girişimcilik performansının belirlenmesinde ve analizinde Arc Wiew 3.2 coğrafi bilgi sistemi yazılımı kullanılmıştır. Afyon il merkezi ve ilçelerine ait olan ve girişimcilik kavramıyla ilişkilendirilen veriler İl Sanayi ve Ticaret

Müdürlüğü'nden elde edilmiştir. 31.12.2002 tarihini yansıtan veriler bilgisayar ortamına Arc Wiew yazılımıyla aktarılıp Afyon ilinin girişimcilik haritası oluşturulmuştur.

Yapılan bu çalışmada ilk olarak Afyonkarahisar il sınırları içinde bulunan yerleşim merkezleri ilçe bazında belirlenerek bu ilçelerin idari sınırlarını içeren 1/250000 ölçekli harita temin edilmiştir. Daha sonra sayısallaştırılıp dijital ortama aktarılan bu harita (.dxf) formatında kaydedilmiştir. Arc/View yazılımı kullanılarak altlık shape formatına dönüştürülmüş ve haritayla ilişkilendirilerek veri tabanı tabloları oluşturulmuştur. Bu veri tabanı tablolarına ilçe isimleri ve ilçelerdeki mevcut şirket sayıları girilerek ilçe bazında şirket verileri grafik altlıkla ilişkilendirilmiş ve ilişkilendirilme işleminden sonra sistem her türlü sorgulama ve analiz işlemine hazır hale gelmiştir.

VI. AFYONKARAHİSAR İLİNİN GİRİŞİMCİLİK PERFORMANSINA İLİŞKİN ANALİZ

Afyonkarahisar ili coğrafi olarak sanayi merkezlerine yakın olması, karayollarının bağlantı noktasında bulunması ve doğal kaynaklara sahip olması sebebiyle ticari faaliyet kapasitesi yüksek bir bölgededir. Ancak Afyonkarahisar ekonomik açıdan yeterli gelişim sağlayamamış ve Çetindamar (2002)²⁰ tarafından hazırlanan “Türkiye’de Girişimcilik” çalışmasında “Girişimcilik Kapasitesi Gelişen İller” kategorisinde yer almıştır.

Afyonkarahisar ilinde girişimciliği belirleyen unsur olarak alınan şirketler sayılarının ilçelere göre dağılımı ve şirket/nüfus oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Burada da görüldüğü üzere girişimci sayısı beklenen seviyede değildir. İstisna olarak doğal kaynaklara bağlı mermer sektörünün bulunduğu İsehisar ilçesinde girişimci sayısının yüksek olduğu söylenebilir.

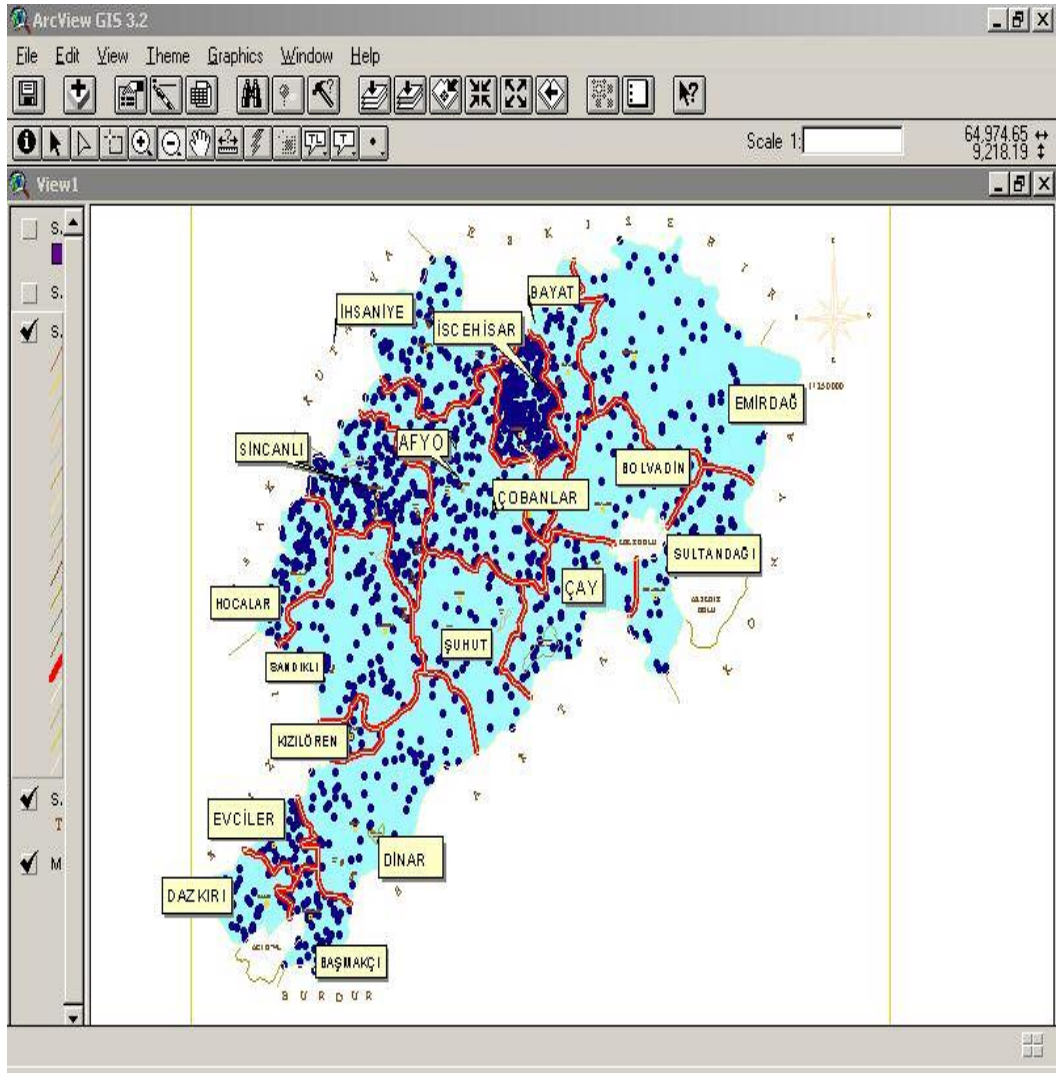
²⁰ TÜSİAD, a.g.e.

Tablo 1: Afyonkarahisar İlindeki İlçelere Göre Şirket Dağılımları ve Girişimci Nüfus Oranı

İLÇE ADI/ ŞİRKET TÜRÜ	ANONİM	LIMITED	KOLLEKTİ	KOMANDİ	TOPLAM	NÜFUS	ŞİRKET SAYISI/NU
MERKEZ	240	1240	27	1	1508	128.516	0,0117
BAŞMAKÇI	1	38	-	-	39	7.816	0,0050
BAYAT	1	14	-	-	15	4.702	0,0032
BOLVADİN	18	142	-	-	160	52.398	0,0031
ÇAY	6	74	-	-	80	18.137	0,0044
ÇOBANLAR	2	7	-	-	9	8.315	0,0011
DAZKIRI		18	-	-	18	6.555	0,0027
DİNAR	19	162	4	-	185	35.424	0,0052
EMİRDAĞ	12	91	3	-	106	20.508	0,0052
EVCİLER	1	15	-	-	16	5.134	0,0031
HOCALAR		15	-	-	15	2.646	0,0057
İHSANİYE	1	32	1	-	34	4.466	0,0076
İSCEHİSAR	9	203	-	-	212	10.542	0,0201
KIZILÖREN	1	4	-	-	5	2.556	0,0020
SANDIKLI	16	207	2	-	225	37.804	0,0060
SİNCANLI	7	80	1	-	88	5.826	0,0151
SULTANDAĞI	3	30	1	-	34	6.893	0,0049
ŞUHUT	5	35	1	-	41	13.630	0,0030
TOPLAM	342	2407	40	1	2790	371.868	0,0075

Kaynak: Afyonkarahisar İl Sanayi ve Ticaret
Müdürlüğü/www.die.gov.tr

Ayrıca şirket sayısının kent nüfusuna (ilçe merkezleri) bölünmesi ile elde edilen dağılım aşağıdaki şekilde noktalama yöntemiyle gösterilmektedir. Şekilde de gözlemlendiği gibi İscehisar yoğunluğunun en yüksek olduğu ilçe olarak yer alırken Çobanlar ilçesi en düşük yoğunluğun yaşandığı ilçedir.

Şekil 2. Afyonkarahisar İli İlçelere Göre Şirket Dağılımı

Yukarıda şirket sayısı ile ilçe nüfus sayısının oranlanması sonucu oluşturulan haritada da görüldüğü üzere yoğunluk bazı ilçelere kaymış durumdadır. Özellikle mermer yataklarının bulunduğu İncehisar ilçesi Afyonkarahisar ilinin girişimcilik performansı yüksek ilçesi olarak nitelendirilebilir. Sonrasında ise Afyonkarahisar merkez ilçe ve Sincanlı ilçeleri sıralamayı devam ettirmektedir. Ortaya çıkarılan harita merkezi ve yerel yönetimin bölgelere arası ekonomik gelişmişlik farklarının giderilmesine ilişkin politikaların üretilmesine ve uygulanmasına rehberlik edebilir. Özellikle şirket sayısının görece az olduğu ilçelere yerel teşvikler geliştirilebileceği gibi şirket sayısının yüksek olduğu ilçelere de mevcut ekonomik yapıyı geliştirecek yeni birim ve kurumlar ilave edilebilir.

SONUÇ

İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik farklarına ilişkin açıklamalarda üzerinde durulan en önemli faktör, yerleşim yerlerinin ekonomik faaliyetlerinin yoğunluğuyla ilgilidir. Özellikle girişimcilik oranının en yüksek noktaya çıktığı İstanbul ve Kocaeli gibi iller Türkiye ekonomisine ivme kazandıran iller arasında yer almaktadır. Afyonkarahisar “Girişimcilik Kapasitesi Gelişen İller” arasında yer almakla birlikte sahip olduğu doğal kaynaklar ve coğrafi konumuna ilişkin özellikleri açısından yeterli girişimcilik kapasitesine ulaşamadığı söylenebilir. Bu çalışmada Afyonkarahisar ilinin girişimcilik performansını yansıtan bir resim ortaya çıkarılmış ve bu resme dayanarak girişimcilik performansının artırılması için bazı politika ve stratejilerin uygulanabileceği öngörülmüştür. Bu politika ve stratejiler şöyle sıralanabilir.

- Ticaret ve sanayi odaları, işadamları dernekleri, kamu kurumları ve üniversite ortaklığında yapılacak bir çalışma sonucunda ekonomik kalkınmayı kolaylaştıracak girişimcilik faaliyetlerine yönelik bir vizyon belirlenmeli ve bunu realize edecek adımlar atılmalıdır.

- Özellikle merkezi hükümetçe girişimcilerin bürokratik işlemlerini kolaylaştıracak düzenlemeler yapılmalıdır.

- Girişimciler için gerekli teknik, ticari ve yasal bilgiler üniversite-sanayi işbirliğinde sunulmalıdır.

- İlin doğal kaynaklarını daha etkin değerlendirecek fırsatları araştırmak için üniversite ve diğer ilgili kurumlar işbirliğinde kurulacak bir araştırma merkezi yeni fırsatların oluşumunda katkıda bulunabilir.

- Özellikle girişimcilik performansını yansıtan harita üzerinde girişimci yoğunluğunun düşük olduğu merkezlerde fırsatlar uzman heyetlerce araştırılarak bu bölgelerdeki girişimciler özendirilebilir. Böylece bölgenin girişimci sayısı artırılarak ilin gelişmesine katkıda bulunulabilir.

SONRAKİ ÇALIŞMALAR İÇİN ÖNERİLER

Afyonkarahisar iline ait girişimcilik performansını ortaya koyan bu çalışmanın sonuçlarına bağlı olarak girişimcilik performansı yüksek olan bölgelerin sosyo-ekonomik ve kültürel nitelikleri üzerine araştırmalar yapılabilir yada performansı görece düşük bölgelerin sorunlarına yönelik spesifik çalışmalar yürütülebilir. Bu noktada ikinci bir çalışma konusu performansın görece yüksek olduğu bölgelerde oluşmuş hiyerarşilerin ve ağların girişimcilik performansı ile ilişkisi olabilir.

KAYNAKÇA

- AĞCA V., 2005, *İç Girişimcilik Yapısı ve Firma Performansına Etkileri: Denizli Tekstil Sektöründeki Firmalarda Bir Araştırma*, Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- AKTOPRAK, D., Girişimcilik nedir? Türkiye'nin Girişimcilik Performansı [http://www.vicebusiness.com/makale4.php-\(03.08.2004\)](http://www.vicebusiness.com/makale4.php-(03.08.2004))
- ARSLANTAŞ, C.C., 2001, *Girişimcilikte Yaratıcılık ve Yenilik*, İ.Ü. İşletme Fak. İşlt. İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi, Yıl 12 (38), s. 17-23.
- ATİK S., 2002, *Kültürün Girişimciliğe Etkileri*, http://www.kho.edu.tr/yayinlar/bilimdergisi/bilimder/doc/2002-3/4_bilder.doc
- AUDRETSCH, D.B., 2003, *Entrepreneurship: A Survey of The Literature*, Entreprise Directorate-General European Commission, Entreprise Papaers, No.14.

- BIRCH, D.L., 1979, *The Job Creation Process*, US Department of Commerce: Washington DC
- CEYLAN A. ve DEMİRCAN, N., 2001, *Girişimciliği Etkileyen Faktörler ile Girişimci Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bir Araştırma*, 9. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitapçığı, İstanbul, s. 831
- COULTER, M., 2003, *Entrepreneurship in Action*, Second Edition, Prentice Hall, New Jersey.
- DRUCKER, P. F., 1984, *Our Entrepreneurial Economy*, Harvard Business Review, 62 (2), s.59-64.
- GREEN PAPER, 2003, *Entrepreneurship in Europe*, Commission of The European Communities
- HISRICH, R. D. ve PETERS, M. P., 2002, *Entrepreneurship*, Fifth Edition, McGraw-Hill/Irwin, New York.
- <http://www.ytukvk.org.tr/arsiv/barisyildiz1>
- JOHNSON D., 2001, *What Is Innovation and Entrepreneurship? Lessons For Larger Organizations*, Industrial and Commercial Training, Vol: 33 No:4 , p.136
- KOÇEL, T., 1988, *Girişimcilik Ama Hangisi?*, Executive Excellence, Yıl: 1, (10), s.17-18.
- LITTUNEN H., 2000, *Entrepreneurship and The characteristics Of Entrepreneurial Personality*, International Journal Of Entrepreneurial Behaviour&Research, Vol:6 No:6 p.295
- MORIS, M.H., VE LEWIS, P.S., 1991, *Entrepreneurship As A Significant Factor in Societal Quality of Life*, Journal of Business Research, 13 (1), s. 21-36.
- MORRIS, M. H. ve SEXTON, D. L., 1996, *The Concept of Entrepreneurial Intensity: Implications for Company Performance*, Journal of Business Research,. 36 (1), s. 5-13.
- NAKTİYOK, A., 2004, *İç Girişimcilik*, Beta Yayınları, İstanbul.
- TÜSİAD, 2002, *Türkiye’de Girişimcilik*, İstanbul
- TÜSİAD Basın Bülteni “*Türkiyede Girişimcilik Özet Bulgular*” , 27-02-2003, www.tusiad.org.tr